

УДК 378

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

Євдокімова-Лисогор Л.А., аспірант,
викладач кафедри іноземних мов та перекладу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У статті розглянуто результати експериментальної частини дослідження щодо перевірки ефективності впроваджених педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін. Проведення експерименту охоплювало три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний, що здійснювались відповідно до виокремлених компонентів підготовки (мотиваційно-цільового, пізнавально-творчого, комунікативно-творчого та рефлексивно-ціннісного). Рівень підготовки студентів перевірено згідно з мотиваційним, когнітивним, діяльнісним та рефлексивним критеріями. Результати підготовленості майбутніх фахівців туризму було розглянуто на рівні кожного компонента підготовки до міжкультурного діалогу у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін.

Ключові слова: міжкультурний діалог, професійна підготовка, педагогічний експеримент, педагогічні умови, майбутні фахівці сфери туризму.

В статье рассмотрены результаты экспериментальной части исследования по проверке эффективности внедренных педагогических условий подготовки будущих специалистов сферы туризма к межкультурному диалогу в процессе изучения социогуманитарных дисциплин. Проведение эксперимента охватывало три этапа: констатирующий, формирующий и контрольный, которые осуществлялись в соответствии с выделенными компонентами подготовки (мотивационно-целевого, познавательно-творческого, коммуникативно-творческого и рефлексивно-ценностного). Уровень подготовки студентов проверен согласно мотивационному, когнитивному, деятельностному и рефлексивному критериям. Результаты подготовки будущих специалистов туризма рассмотрены на уровне каждого компонента подготовки к межкультурному диалогу в процессе изучения социогуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: межкультурный диалог, профессиональная подготовка, педагогический эксперимент, педагогические условия, будущие специалисты сферы туризма.

Yevdokimova-Lysohor L.A. EXPERIMENTAL REVIEW OF THE EFFICIENCY OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR TRAINING OF FUTURE PROFESSIONALS IN TOURISM ON CROSS-CULTURAL DIALOGUE

The article examines the results of the experimental part of the research concerning verification of the effectiveness of the implementation of pedagogical conditions of training of future specialists in tourism on cross-cultural dialogue in the process of studying socio-humanitarian disciplines. Performing the experiment included three stages: recording, forming and controlling, which were carried out in accordance with the distinguished components of training (motivational-objective, cognitive-creative, communicative-creative, reflexive and value-based). The level of students' training was checked in accordance with motivational, cognitive, reflexive criteria and criterion of activity. The results of training of future tourism specialists are considered at the level of each component of competence in the sphere of cross-cultural dialogue in the process of studying socio-humanitarian disciplines.

Key words: cross-cultural dialogue, professional training, pedagogical experiment, pedagogical conditions, future specialists in the sphere of tourism.

Постановка проблеми. Головна мета вищої освіти полягає у тому, щоб підготувати майбутніх фахівців туризму до активної професійної діяльності, створити умови для розвитку особистості, набуття здатності працювати у різних ситуаціях, адаптуватися до особливостей представників різних культур, творчо здійснювати міжкультурне спілкування, а саме оригінально мислити, генерувати і реалізовувати ідеї, розробляти і пропонувати нові туристичні маршрути, виявляти ініціативу і креативність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукових праць учених свідчить про підвищений інтерес до проблеми підготовки майбутніх фахівців різного профілю до міжкультурної комунікації (Л. Виготський, Г. Єлізарова, І. Зимня, К. Козак, В. Скалкін та ін.), зокрема майбутніх фахівців сфери туризму (О. Баглай, М. Черезова, О. Дишко та ін.). Дослідження організації навчального процесу підготовки майбутніх фахівців сфери туризму та аналіз психолого-педагогічної літератури дово-

дять потребу підвищення ефективності та оптимізації навчання студентів туристичних спеціальностей. Це, у свою чергу, вимагає впровадження нових педагогічних умов у процес професійної підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного діалогу та їх експериментальну перевірку.

Постановка завдання. Метою даної статті є розгляд результатів експериментального дослідження щодо ефективності впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу у процес вивчення соціогуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний експеримент – дослідження, завданням якого є з'ясування порівняльної ефективності застосовуваних у навчальній діяльності нових змісту, методів, засобів, педагогічних умов тощо [3]. У даному дослідженні педагогічний експеримент з підготовки майбутніх фахівців туризму до міжкультурного діалогу є одним з основних методів наукового пізнання, що вимагає дотримання організаційних вимог його проведення для забезпечення об'єктивного виявлення залежності між педагогічними засобами й результатами їх використання за виокремленими й науково обґрунтованими педагогічними умовами [5], що потребує спеціальної організації педагогічної діяльності, її проведення та перевірки.

Експериментальне дослідження передбачало перевірку розробленої гіпотези щодо ефективності впровадження педагогічних умов у процес професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу (далі – МД) у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін.

Проведення експерименту відбувалось на базі чотирьох ВНЗ, серед яких головним був Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця. У дослідженні брали участь студенти денної форми навчання напряму підготовки «Туризм». У кожному з університетів було створено дві групи: експериментальну та контрольну (далі – ЕГ та КГ), загальна кількість студентів становила – 214 осіб.

Впровадження педагогічного експерименту передбачало застосування теоретичних методів (аналіз наукових джерел), емпіричних методів (анкетування, тестування, співбесіди, наукові спостереження), статистичних методів (якісний і кількісний аналіз результатів педагогічного дослідження з використанням методів математичної статистики).

Експериментальне дослідження було проведено у природних умовах педаго-

гічного процесу та охоплювало такі етапи педагогічного експерименту: констатувальний, формувальний і контрольний. Констатувальний етап експерименту передбачав відбір та вирівнювання ЕГ і КГ, визначення у студентів вхідного рівня сформованості готовності до МД, усвідомлення теоретичного та практичного значення такої підготовки. Під час формувального етапу експерименту у навчальний процес ЕГ впроваджено педагогічні умови, проаналізовано проміжні результати контрольних зрізів, скорегована експериментальна методика з підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до МД. Підготовка студентів КГ відбувалась за традиційними методиками. На контрольному етапі експерименту було перевірено та проаналізовано вихідні дані двох груп ЕГ і КГ, що були отримані у процесі експериментального дослідження.

Експериментальне дослідження здійснювалося відповідно до виокремлених компонентів: мотиваційно-цільового, пізнавально-творчого, комунікативно-творчого, рефлексивно-ціннісного. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити критерії підготовленості майбутніх фахівців туризму до МД (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний), що дало підстави виокремити певні показники та розробити діагностичний інструментарій.

Методики оцінки критеріїв сформованості компонентів готовності майбутніх фахівців сфери туризму до МД містили:

– за *мотиваційним* критерієм (показники: умотованість побудови взаємодії з представниками інших культур, прагнення до набуття міжкультурного комунікативного досвіду), методика визначення вмотивованості професійної комунікативної діяльності в авторській розробці; діагностика мотивів навчальної діяльності – авторська модифікація методики А. Реана, В. Якуніна, а також діагностика пізнавальних потреб студентів за В. Юркевичем в авторській модифікації;

– за *когнітивним* критерієм (показники: повнота, оперативність, гнучкість знань; здобуття нових знань), діагностика проводилася за методикою І. Подласого, Г. Єльнікової, діагностика студентів на вміння здобувати інформацію є авторською розробкою [1; 4];

– за *діяльнісним* критерієм (здатність до здійснення МД із представниками інших культур, креативність взаємодії у процесі МД), оцінювання проводилося за методикою виокремлення вхідного рівня комунікації В. Ряховського, уміння студентів говорити і слухати у діалозі – за методикою В. Маклені в авторській модифікації; визначення вмінь та навичок студентів, з якими

приємно спілкуватися, – за методикою А. Добровича, діагностика творчого потенціалу та креативності студентів за методикою Є. Рогова в авторській модифікації, а також визначення креативного потенціалу менеджерів за Г. Нікіфоровим;

– за *рефлексивним* критерієм (здатність ціннісного ставлення до взаємодії з представниками інших культур; рефлексивність діалогічної діяльності у міжкультурному середовищі) виявлення сформованості здатності ціннісного ставлення до взаємодії з представниками інших культур було перевірено згідно з методикою визначення емпатичних здібностей (В. Бойко) і діагностики комунікативної толерантності (В. Бойко); діагностика рефлексивності діалогічної взаємодії у міжкультурному середовищі здійснювалася за допомогою методики визначення рефлексивних умінь у МД (методика А. Карпова в авторській модифікації), а також діагностика виявлення здатності до самоуправління у МД за методикою В. Семиченко в авторській модифікації.

Валідизацію діагностик проведено за коефіцієнтом згоди за формулою:

$$B = \frac{(a_1 + a_2 + a_3 + a_n)}{100 \times n}$$

де n – число показників в анкеті, $a_1, a_2, a_3 \dots a_n$ – % експертів, які підтвердили, що показники тесту характеризують досліджувану проблему зі значною точністю й надали найвищий бал з вказаних питань. До експертної групи входили викладачі ВНЗ.

Для дослідження якісної однорідності контрольної та експериментальної груп

було обрано критерій χ^2 , оскільки експериментальні дані отримані у результаті вимірювань у порядковій шкалі (шкала рангів), а число градацій дорівнювало трьом. Емпіричне значення критерію χ^2 для рівня значущості 0,05 при $L - 1 = 2$ дорівнює 5,99. Отже, отримані результати свідчать, що характеристики порівнювальних вибірок збігаються на рівні значущості 0,05 та підтверджують якісну однорідність груп [2].

Оцінювання студентів відбувалося відповідно до визначених трьох рівнів готовності майбутніх фахівців до МД: низький рівень (репродуктивна діяльність), середній рівень (конструктивна діяльність), високий рівень (творча діяльність).

За результатами констатувального етапу експерименту рівень підготовки студентів був переважно низьким (ЕГ – 41,98%, КГ – 41,9%) і середнім (ЕГ – 41,98%, КГ – 41,67%), що доводить недостатню підготовку майбутніх фахівців сфери туризму до МД.

На формувальному етапі експерименту в ЕГ підготовка студентів до МД здійснювалась відповідно до теоретично обґрунтованих педагогічних умов: організація навчально-творчої діяльності у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін, що забезпечує особистісний та професійний розвиток майбутніх фахівців сфери туризму у підготовці до МД; поетапне набуття досвіду міжкультурного діалогічного спілкування майбутнього фахівця туризму на основі впровадження педагогічної технології; діалогічна взаємодія учасників педагогічного процесу на основі моделювання типових ситуацій профе-

Таблиця 1

Динаміка сформованості готовності майбутніх фахівців туризму до міжкультурного діалогу, %

Критерії	Рівні	КГ(108 осіб)				ЕГ (106 осіб)				Значення χ^2
		констант. етап		контр. етап		констант. етап		контр. етап		
		(n) осіб	%	(n) осіб	%	(n) осіб	%	(n) осіб	%	
Мотиваційний	Високий	18	16,67	20	18,52	17	16,04	25	23,58	7,39
	Середній	48	44,44	51	47,22	46	43,40	62	58,49	
	Низький	42	38,89	37	34,26	43	40,57	19	17,92	
Когнітивний	Високий	16	14,81	18	16,67	15	14,15	27	25,47	8,63
	Середній	38	35,19	47	43,52	39	36,79	56	52,83	
	Низький	54	50,00	43	39,81	52	49,06	23	21,70	
Діяльнісний	Високий	20	18,52	22	20,37	18	16,98	28	26,42	7,83
	Середній	43	39,81	51	47,22	46	43,40	61	57,55	
	Низький	45	41,67	35	32,41	42	39,62	17	16,04	
Рефлексивний	Високий	17	15,74	18	16,67	18	16,98	28	26,42	7,63
	Середній	51	47,22	54	50,00	47	44,34	59	55,66	
	Низький	40	37,04	36	33,33	41	38,68	19	17,92	
Загальний приріст за критеріями										7,87

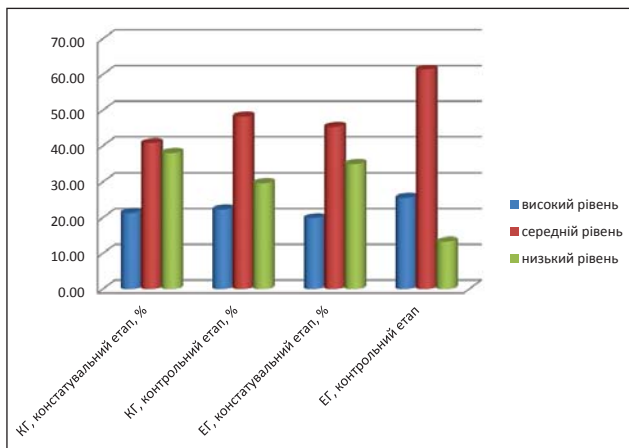

Рис. 1. Діаграма динаміки рівнів готовності майбутніх фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу на констатувальному та контрольному етапах експерименту, %

сійної діяльності фахівців сфери туризму. Тож, було розроблено комплекс дидактичних засобів спрямований на сформованість мотивів у студентів до побудови взаємодії з представниками інших культур, позитивне ставлення до плідної підготовки щодо МД та культурного взаємозбагачення у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін, усвідомлення значущості МД у майбутній професійній діяльності, уміння правильно (коректно) будувати висловлювання, гнучко мислити, цілеспрямовано й швидко вести діалог, долати сформовані стереотипи, слухати й проявляти ініціативність у діалозі, уміння креативно вирішувати складні завдання, виявляти доброзичливість у ставленні до оточення, здатність до співробітництва у творчій діяльності, спрямованість на досягнення позитивних результатів діяльності. У КГ заняття відбувались за традиційною методикою. Навчальний процес здійснювався згідно з програмою підготовки студентів ВНЗ немовного профілю.

Аналіз результатів контрольного етапу експерименту виявив більший відсоток студентів ЕГ, які досягли середнього – 56,13% та високого – 25,47% рівнів готовності до міжкультурного діалогу. Позитивні зміни відбулися в ЕГ за всіма критеріями (табл. 1).

Результати експериментальної перевірки теоретично обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до МД у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін.

Для підрахунків статистичної значимості у змінах підготовленості студентів ЕГ та КГ до МД було проведено кількісний аналіз отриманих результатів за критерієм

Пірсона χ^2 . Параметри ЕГ: $N = 106$, $n_1 = 19$, $n_2 = 62$, $n_3 = 25$. Параметри КГ: $M = 108$, $m_1 = 37$, $m_2 = 51$, $m_3 = 20$.

За формулою $\chi^2_{\text{емп}} = NM \sum_i^L \frac{(\frac{n^i}{N} - \frac{m^i}{M})^2}{n^i + m^i}$ обчислимо емпіричне значення для КГ та ЕГ згідно з трьома рівнями знань значення $\alpha = 0,05$.

$$\chi^2_{\text{емп}} = 106 \cdot 108 \sum_i^L \frac{(\frac{19}{106} - \frac{37}{108})^2}{19+37} + \frac{(\frac{62}{106} - \frac{51}{108})^2}{62+51} + \frac{(\frac{25}{106} - \frac{20}{108})^2}{25+20} = 7,39$$

Порівнюємо отримане емпіричне значення 7,39 з критичним 5,99 і доходимо висновку про те, що $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{кр}}$. Отримані результати дають підстави вважати стани двох сукупностей істотно відмінними. Тож відхиляємо гіпотезу про однорідність двох груп і приймаємо альтернативну про істотні відмінності ЕГ і КГ. Альтернативна гіпотеза доводить, що характеристики ЕГ і КГ різні з достовірністю 95% [2, с. 10].

Отже, підрахунки за кожним критерієм $\chi^2_{\text{емп}}$ представлені у таблиці 1. Позитивні зміни, що обумовлені впровадженням педагогічних умов, свідчать про підвищення рівня готовності студентів ЕГ до МД.

Загальні результати ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапі експериментального дослідження представлені у вигляді діаграми на рис. 1.

Отримані результати дозволяють стверджувати про позитивні зміни у підвищенні рівня готовності студентів ЕГ до МД. У КГ середній – 46,99% та високий – 18% рівні зросли не суттєво (рис. 1).

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, аналіз результатів контрольного етапу педагогічного експерименту доводить ефективність теоретично обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до МД у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін. Отримані дані експерименту свідчать про те, що переважна кількість студентів ЕГ досягли середнього (56,13%) та високого (25,47%) рівнів готовності до МД. Такі позитивні зміни за кожним критерієм (мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, рефлексивним), підтверджують підвищення рівня готовності студентів до МД, що дозволяє зробити висновок про підтвердження гіпотези даного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сльнікова Г.В. Організація діяльності педагогічного колективу школи щодо контролю за засвоєнням учнями змісту навчання / Г.В. Сльнікова. – Х. : ХОІНОПП, 1996. – 60 с.

2. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследования (типовые случаи) / Д.А. Новиков. – М. : МЗ-ПРЕСС, 2004. – 67 с. – С. 10.

3. Пискунов А.И. Теория и практика педагогического эксперимента / А.И. Пискунов, Г.В. Воробьев. – Москва, 1979. – 208 с.

4. Подласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів : [навч. посіб.] / І.П. Подласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.

5. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : [навчальний посібник] / Укл.: В.І. Лозова, Г.В. Троцько, О.М. Іонова, С.Т. Золотухіна : за заг. ред. В.І. Лозової. – Х. : Апостроф, 2011. – 408 с.

УДК 378:37.01/.09:004

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ

Зубехіна Т.В., к. пед. н.,
доцент кафедри туризму
ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

У статті проаналізовано сучасні технічні засоби реалізації інформаційних технологій та основні елементи організації інформаційного простору у навчально-виховному процесі бакалаврів з туризму. Розглянуто головні напрями організації інформаційного простору у навчально-виховному процесі бакалаврів з туризму. Охарактеризовано найбільш популярні Інтернет-ресурси, необхідні для інформаційної підготовки фахівців. Визначено методики роботи з інформаційними ресурсами та системами.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційні технології, туризм, бакалавр з туризму, Інтернет.

В статье проанализированы современные технические средства реализации информационных технологий и основные элементы организации информационного пространства в учебно-воспитательном процессе бакалавров туризма. Рассмотрены основные направления организации информационного пространства в учебно-воспитательном процессе бакалавров туризма. Охарактеризованы наиболее популярные Интернет-ресурсы, необходимые для информационной подготовки специалистов. Определены методики работы с информационными ресурсами и системами.

Ключевые слова: информационное пространство, информационные технологии, туризм, бакалавр туризма, Интернет.

Zubekhina T.V. INFORMATION SPACE IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF BACHELORS OF TOURISM

In the article the modern means of information technology implementation and main elements of the organization's information space in the educational process of Bachelors of Tourism.

The main directions of the organization's information space in the educational process of Bachelors of Tourism. Described the most popular Internet resources necessary information for training. Defines how to work with information resources and systems.

Key words: information space, information technology, tourism, bachelors of tourism and the Internet.

Постановка проблеми. Світ неухильно переходить на цифрові технології, завдячуючи постійному вдосконаленню інформаційних та комунікаційних технологій. Комунікації перейшли у цифрову форму, стали більш мобільні та ширші. І ця революція формує індустрію туризму.

До сучасних технічних засобів реалізації інформаційних технологій відносяться: персональні комп'ютери, планшети, смартфони; локальні і глобальні обчислювальні мережі; комунікаційні засоби; відео інформаційні системи та інше. Сучасні інформаційні системи передбачають інтеграцію різних програмних продуктів. У склад

інформаційної системи входять засоби для документального забезпечення управління, інформаційної підтримки соціально-культурного сервісу і туризму, комунікаційне програмне забезпечення, засоби організації колективної роботи працівників та інші допоміжні технологічні продукти. Впровадження інформаційних технологій передбачає не лише автоматизацію основних інформаційних бізнес-процесів, а також їх суттєві зміни. Це пов'язано із вдосконаленням документообігу у системі, а підвищення безпеки і оперативності подачі інформації дозволяє більше часу приділяти її аналізу, а не обробці.